

۱۱۵۰
A

S-9
۴۰۶

۱۷۵

شماره ترتیب چاپ:
شماره چاپ سابقه:
شماره دفتر ثبت:

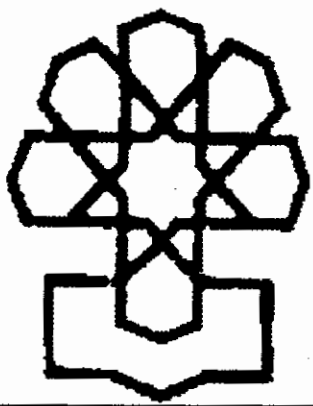
دوره ششم - سال اول
۱۳۷۹-۱۳۸۰
تاریخ چاپ ۱۳۷۹/۱۰/۱۲
پژوهشی
مرکز پژوهشی

گزارش کارشناسی درباره لایحه:

اصلاح موادی از قانون مالیاتهای مستقیم (جمع بندی نهایی نظرات کارشناسی (۱))

برای شور دوم

مرکز پژوهشی مجلس شورای اسلامی
کتابخانه و واحد اسناد
عنوان: ۱۴۴۴
تاریخ: ۸۰/۹/۸۴

اقتصادی - برنامه و بودجه و محاسبات
کمیسیون های ارجاعی

شماره مسلسل: ۶۱۵۰
کد موضوعی: ۲۰۰

کار: دفتر بررسی های اقتصادی - ویرایش اول*
معاونت پژوهشی

این گزارش اولین گزارش از سلسله گزارش هایی است که پس از برگزاری ۱۸ جلسه تخصصی مالیات تهیه و تنظیم شده است.
* از آنجایی که مالیات بر ارث از ماده ۱۷ قانون مالیات های مستقیم شروع و تا ماده ۲۳ ادامه می باید بهتر دیده شد که در گزارش اول تنها تا ماده ۱۶ دیده شود و مواد ۱۷ الی ۲۳ در گزارش دوم دیده می شود.

اصلاح موادی از قانون مالیاتهای مستقیم
(جمع‌بندی نهایی نظرات کارشناسی (۱))

کدموضوعی: ۲۰۰

شماره مسلسل: ۶۱۵۰

مقدمه

اصلاح نظام مالیاتی از مهم‌ترین چالش‌هایی است که دولت محترم جمهوری اسلامی ایران و مجلس محترم شورای اسلامی با آن رو به رو هستند. با ارائه لایحه اصلاح موادی از قانون مالیاتهای مستقیم از سوی دولت محترم فرصتی مناسب برای مجلس شورای اسلامی پدید آمده است تا در جهت اصلاح این قانون گام بردارد.

پس از آن‌که کلیات لایحه مزبور در کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی با حضور اعضای محترم کمیسیون، نمایندگان محترم وزارت امور اقتصادی و دارایی، نمایندگان اصناف و نهادهای مدنی، کارشناسان مدعو و کارشناسان مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی بررسی شد، مقرر گردید هم لایحه مذکور مورد بررسی قرار گیرد، و هم برخی از موادی از متن فعلی قانون مالیاتهای مستقیم که در لایحه اصلاحیه مورد توجه قرار نگرفته، اما به نظر اعضا نیازمند اصلاح است. به همین دلیل جلسات ۱۸ گانه‌ای با حضور اعضای کمیته پولی - مالی کمیسیون اقتصادی مجلس، صاحب‌نظران مالیاتی، نمایندگان اصناف و نهادهای مدنی و کارشناسان مرکز پژوهش‌ها، به ترتیب ۵ جلسه در محل کمیسیون و ۱۳ جلسه در محل مرکز پژوهش‌ها، با هدف بررسی لایحه و قانون مالیات‌ها برگزار شد. در طی این جلسات همه مواد لایحه اصلاحیه و موادی از قانون فعلی که به نظر شرکت‌کنندگان در جلسات نیازمند بازنگری بودند با دقت و امعان نظر کافی مورد بررسی موشکافانه قرار گرفتند. این جلسات و شیوه بررسی لایحه اصلاحیه و متن فعلی قانون به دو لحاظ از ویژگی منحصر به فردی برخوردار بودند. نخست آن‌که تا زمان آغاز بررسی متن لایحه و قانون و در حین بررسی آن حجم گسترده‌ای از پیشنهادات از سوی کسانی که به نحوی از انحا با نظام مالیاتی ایران سر و کار داشته‌اند به کمیسیون اقتصادی مجلس

ارسال شد. مجموعه این پیشنهادات به ترتیب مواد و با ذکر نام شخص یا سازمان پیشنهاددهنده در مجموعه‌ای با عنوان «جمع‌بندی نظرات مربوط به لایحه اصلاح موادی از قانون مالیاتهای مستقیم» از سوی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی منتشر شد. دیگر آن‌که طیف گسترده‌ای از کارشناسان و نمایندگان اصناف و نهادهای مدنی در این جلسات حضور داشتند و شاید بتوان گفت در طول تاریخ ۲۲ ساله انقلاب اسلامی ایران هیچ قانونی هم از حیث حجم اصلاحات و هم به لحاظ گستره حضور کارشناسان، صاحب‌نظران و افراد ذی‌نفع این چنین مورد بررسی موشکافانه قرار نگرفته است.

پس از برگزاری جلسات ۱۸ گانه و جمع‌بندی اولیه، مقرر شد از جلسه نوزدهم به بعد خبرگان اقتصادی، مالی و حقوقی نظرات اولیه ارائه شده در جلسات ۱۸ گانه را به شکل نهایی جمع‌بندی کنند و برای تصمیم‌گیری نهایی در اختیار اعضای محترم کمیسیون اقتصادی مجلس شورای اسلامی قرار دهند. آنچه در ذیل می‌آید گزارش اول از جمع‌بندی نهایی مجموعه پیشنهاداتی است که در طول جلسات مذکور ارائه شده است. دلایل توجیهی این پیشنهادات در ضمایم ارائه خواهد شد.

پیشنهادات نهایی

بند ۱ ماده ۱- عبارت «یا خارج از ایران» به بعد از عبارت «واقع در ایران» اضافه شود.

ماده ۲- اشخاص زیر مشمول پرداخت مالیاتهای موضوع این قانون نمی‌باشند:

۱- وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و دستگاههایی که کل بودجه آن‌ها به وسیله دولت تأمین می‌شود و شهرداری‌ها؛

۲- جمعیت هلال‌احمر جمهوری اسلامی ایران، سازمان تأمین اجتماعی و صندوق‌های پس‌انداز بازنشستگی؛

۳- موقوفات و نذورات آستان قدس رضوی، حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع)، حضرت معصومه (س)، شاه چراغ، آستان قدس حضرت امام خمینی (ره) و سایر بقاع متبرکه.

تبصره ۱- شرکتهایی که تمام یا قسمتی از سرمایه آن‌ها متعلق به اشخاص و مؤسسات مذکور در بندهای فوق باشند سهم درآمد یا سود آن‌ها مشمول حکم این ماده نخواهند بود. حکم این

تبصره مانع استفاده شرکت‌های مزبور از معافیت‌های مقرر در این قانون حسب مورد نمی‌باشد.

تبصره ۲- درآمدهای حاصل از فعالیت‌های اقتصادی از قبیل فعالیت‌های تولیدی، صنعتی، معدنی، تجاری و خدماتی برای اشخاص موضوع بندهای ۲ و ۳ این ماده و نیز حق واگذاری محل، درآمد اجاره ملک و نقل و انتقالاتی قطعی املاک اشخاص موضوع بند ۲ این ماده که به نحوی غیر از طریق شرکت تحصیل می‌شود در هر مورد به طور جداگانه به نرخهای مقرر مربوط مشمول مالیات خواهد بود.

مسئولان اداره امور در این گونه موارد نسبت به سهم فعالیت مذکور مکلف به انجام دادن تکالیف مربوط طبق مقررات این قانون خواهند بود. در غیر این صورت نسبت به پرداخت مالیات متعلق با مؤدی مسئولیت تضامنی خواهند داشت.

ماده ۳- اشخاص حقیقی نسبت به ارزش سهم مالکانه خود در هر واحد اعم از مسکونی یا سایر املاک تا سقف ۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ارزش معاملاتی موضوع این قانون از مالیات معاف و نسبت به مازاد آن مشمول مالیات سالانه به نرخ ۴ درصد می‌باشند.

تبصره - هرگاه ارزش معاملاتی تنها واحد مسکونی هر مالک کمتر از ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال باشد مالک از پرداخت مالیات معاف است.

ماده ۴- املاکی که مورد استفاده فعالیت‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی قرار دارند در مدت بهره‌برداری و همچنین املاکی که مالک آن‌ها به موجب احکام مراجع قضایی ممنوع‌المعامله گردیده، یا بنا به عللی به گواهی مراجع ذی صلاح دولتی یا نهادهای انقلاب اسلامی بهره‌برداری از آن‌ها از عهده مالک خارج شده یا حق استفاده از آن‌ها به طور رایگان در اختیار اشخاص و مؤسسات مذکور در ماده ۲ این قانون قرار گرفته است، مادام که دارای وضعیت ذکر شده باشند مشمول مالیات این فصل نخواهند بود.

ماده ۵- عیناً تکرار گردد.

ماده ۶- بماند و تبصره ذیل آن حذف شود.

ماده ۷- کلیه اشخاص حقیقی یا قائم مقام قانونی آن‌ها مکلفند در هر سال برای هر یک واحد از املاک خود واقع در ایران که مشمول مقررات این فصل است اظهارنامه مالیاتی بر طبق نمونه‌ای که از طرف وزارت امور اقتصادی و دارایی تهیه می‌شود و در دسترس آن‌ها قرار می‌گیرد تنظیم و به پیوست رونوشت یا تصویر مدارک مثبت حق مالکیت تا آخر اردیبهشت ماه سال بعد به حوزه

مالیاتی محل وقوع ملک تسلیم و مالیات متعلق را پرداخت کنند.

ماده ۸- ممیز مالیاتی محل وقوع ملک موظف است به اظهارنامه تسلیمی رسیدگی کند. در صورت عدم تسلیم اظهارنامه یا کافی نبودن اطلاعات مندرج در اظهارنامه، ممیز مکلف است نسبت به شناسایی و ارزیابی و تشخیص و مطالبه مالیات متعلقه اقدام کند.

مواد ۹ تا ۱۶ - حذف شود.

ضمیمه

دلایل توجیهی ماده (۱)

چون طبق مقررات بخش مالیات بر ارث، وراث ایرانی که مورث آن‌ها در خارج از ایران اموال داشته باشند مشمول مالیات بر ارث خواهند بود، لذا برای تکمیل بند ۱ ماده ۱ این اصلاحیه ضرورت دارد.

دلایل توجیهی ماده (۲)

براساس ماده ۲ قانون فعلی، کلیه دستگاهها و مؤسسات مذکور در این ماده به طور کلی از پرداخت مالیات بر دارایی (مالیات سالانه املاک، مالیات مستغلات مسکونی خالی و مالیات بر اراضی بایر) و همچنین مالیات بر درآمد معاف هستند.

در عمل مشاهده گردیده بعضی از این مؤسسات دست به فعالیتهای اقتصادی کلان می‌زنند که در اساسنامه آن‌ها پیش‌بینی نشده است و بدین ترتیب بخش عمده‌ای از سهم تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص می‌دهند و ضمن اختلال در فعالیتهای اقتصادی از معافیتهای مالیاتی استفاده می‌کنند. برای جلوگیری از این تبعیض ناروا و شفاف‌سازی فعالیتهای اقتصادی و وصول مالیات از درآمدهای ناشی از فعالیتهای اقتصادی، ماده ۲ به شرح زیر اصلاح شده است:

۱- در بند ۱ ماده ۱ مؤسسات وابسته به دولت و شهرداری‌ها که به صورت غیر شرکت تأسیس شده‌اند حذف گردیده است.

۲- در بند ۲ فقط به جمعیت هلال احمر، سازمان تأمین اجتماعی و صندوقهای پس‌انداز بازنشستگی به دلایل خاص وجودی آن‌ها معافیت داده شده و بقیه مؤسسات حذف شده‌اند.

۳- برای جلوگیری از هرگونه شبهه، بندی به ماده ۲ اضافه و به موجب آن موقوفات و نذورات آستان قدس رضوی و حضرت عبدالعظیم الحسنی (ع) و حضرت معصومه (س) و سایر بقاع متبرکه از پرداخت مالیات معاف گردیده است.

۴- بندهای ۳ و ۴ و ۵ ماده ۲ حذف شده است و در بندب ماده ۱۰۵ برای مؤسسات مذکور در بندهای فوق‌الذکر حکم لازم پیش‌بینی خواهد شد و کلیه درآمد آن‌ها که صرف امور مذکور در بند ۳ ماده قانون فعلی گردد از مالیات معاف خواهد شد و اگر درآمد مزاد داشتند، درآمد مزاد بر هزینه‌های آن‌ها مشمول مالیات خواهد شد و این اقدام ضمن شفاف‌سازی عملیات پولی و مالی و اعمال کنترلهای لازم این امکان را به دولت می‌دهد که دقیقاً از میزان منابعی که توسط این مؤسسات برای امور عام‌المنفعه و خیریه به مصرف می‌رسد آگاهی کامل داشته باشد و برنامه‌ریزی لازم را انجام دهد.

۵- به موجب تبصره ۱ معافیت دستگاهها و مؤسسات مذکور در ماده ۲ پیشنهادی قابل تسری به شرکت‌های مورد سرمایه‌گذاری آن‌ها نخواهد بود و شرکت‌هایی که تمام یا قسمتی از سرمایه آن‌ها متعلق به اشخاص مذکور در بندهای ماده ۲ باشد مشمول مالیات خواهند بود. به عبارت دیگر سودی که از محل این سرمایه‌گذاری‌ها به وزارتخانه‌ها و ... جمعیت هلال احمر و صندوق‌های پس‌انداز بازنشستگی و سازمان تأمین اجتماعی و بقاع متبرکه تعلق می‌گیرد مشمول مالیات است.

۶- به موجب تبصره ۲ فعالیت‌های اقتصادی مؤسسات مذکور در بندهای ۲ و ۳ که به صورت غیرشرکت باشد مشمول مالیات خواهد بود و همچنین درآمد اجاره املاک و نقل و انتقال قطعی املاک و حق واگذاری محل جمعیت هلال احمر و سازمان تأمین اجتماعی و صندوق‌های پس‌انداز بازنشستگی مشمول مالیات می‌باشد ولی اجاره املاک و نقل و انتقال املاک و حق واگذاری محل آستان قدس رضوی و سایر بقاع متبرکه مشمول مالیات نخواهد بود.

۷- چون با اصلاح ماده ۲ تبصره‌های ۲ لغایت ۵ ماده ۲ قانون فعلی موضوعیت ندارند لذا حذف شده‌اند.

دلایل توجیهی مواد ۳ لغایت ۱۶

به موجب قانون فعلی از املاک متعلق به اشخاص حقیقی و حقوقی مالیات بر دارایی به شرح زیر وصول می‌شود:

۱- از مستغلات مسکونی خالی مالیات وصول می‌شود؛

۲- از اراضی بایر مالیات وصول می‌شود؛

۳- املاکی که در اجاره باشند درآمد اجاره آن‌ها مشمول مالیات بر درآمد می‌باشد؛

۴- علاوه بر مالیاتهای موردی فوق از کل املاک اعم از املاک مسکونی مالک و املاک اجاری اعم از مسکونی و تجاری و اراضی بایر یک مالیات به عنوان مالیات سالانه املاک آن هم به مأخذ جمع ارزش معاملاتی آن‌ها در سراسر کشور وصول می‌شود که بعضاً مالیات مضاعف خواهد بود.

با توجه به اشکالات اجرایی به خصوص اجرای مقررات مربوط به مالیات سالانه املاک و با عنایت به موارد زیر:

الف- وصولی مالیات از منابع مالیات بر اراضی بایر، مالیات واحدهای مستغلاتی خالی و مالیات سالانه املاک بسیار ناچیز است و در مقایسه با درآمدهای مالیاتی در حقیقت رقمی نیست؛

ب- مالیاتهایی که اشخاص حقوقی بابت موارد فوق‌الذکر پرداخت می‌کنند جزو هزینه‌های قابل قبول آن‌ها تلقی می‌شود و مالیات بر درآمد را کاهش می‌دهد و از طرفی وصول این مالیات قیمت تمام شده را افزایش می‌دهد؛

ج- از یک ملک مالیاتی مضاعف وصول می‌شود؛

د- شناسایی کلیه املاک یک مالک در سراسر کشور کار بسیار دشوار و پرهزینه و وقت‌گیر می‌باشد؛

در کمیته تخصصی مالیات تصمیماتی به شرح زیر اتخاذ شده است:

۱- فصل‌های ۲ و ۳ باب دوم قانون که مربوط به مالیات مستغلات مسکونی خالی و مالیات بر اراضی بایر است حذف گردند؛

۲- اشخاص حقوقی از پرداخت این نوع مالیات‌ها مستثنی گردند. طبعاً مؤسسات عام‌المنفعه و موقوفات عام که قانوناً دارای شخصیت حقوقی هستند و املاک بقاع متبرکه مشمول این مالیات نخواهد شد؛

۳- به منظور سهولت در اجرا ارزش سهم هر مالک در هر یک از واحدهای ملکی پس از کسر
۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال مشمول مالیات گردد؛

۴- نرخ ثابت ۴ درصد برای کلیه مالکین اعمال گردد؛

۵- مسأله معافیت واحدهای مسکونی مالک با هر قیمت متنی شود؛

۶- اگر شخص فقط مالک یک واحد مسکونی بود میزان معافیت تا سقف ۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال
ارزش معاملاتی ملک افزایش یابد.

با ملحوظ نظر قرار دادن موارد فوق الذکر مواد ۳ و ۴ و ۷ و ۸ اصلاح و ماده ۵ قانون فعلی عیناً
باقی می ماند و ماده ۶ قانون فعلی با حذف تبصره ذیل آن به صورت فعلی تکرار می شود. مواد ۹
تا ۱۶ حذف می شود و تشریفات مربوط به وصول این مالیات در بخش سازمان تشخیص و
ترتیب رسیدگی پیش بینی خواهد شد.

اصلاح مالیات بر دارایی به شرح فوق دارای محاسن زیر است:

۱- از واحدهای گران قیمت که تعداد آن ها در سراسر کشور کم نیست، مالیات وصول خواهد شد
و در نتیجه ضمن افزایش وصول درآمدهای مالیاتی از ساخت و ساز ویلاهای گرانقیمت
جلوگیری خواهد شد و درآمدها صرف پس انداز یا سرمایه گذاری خواهد شد.

۲- از واحدهای کوچک و اراضی بایر با متراژ پایین که زیر حد نصاب مشمول مالیات قرار
می گیرند مالیات وصول نخواهد شد و به طبقات ضعیف فشار وارد نخواهد آمد.

۳- ساخت و سازهای واحدهای کوچک تشویق خواهد شد.

۴- در وقت و هزینه دستگاه وصول مالیات صرفه جویی خواهد شد و می شود نیروهایی را که
برای این کار اختصاص دارند به منابع دیگر مالیات که دارای بازدهی و راندمان بیش تر هستند
اختصاص داد.